

Zusammenfassung: Um die Entstehung der burgenländischen Hirtenzünfte spätestens um 1600 zu erweisen, sind die vom Verf. dargebrachten Quellen klar genug. Leider ist die Hauptquelle, die Hornsteiner Ordnung von 1711 sehr mangelhaft wiedergegeben und der »erklärende Text« entspricht stellenweise nicht dem Sinne des Originalwortlautes. Einige Beispiele sind oben angeführt. Die Exkurse über das Zunftwesen überhaupt und über die Viehzucht im Burgenland tragen zur Erklärung des burgenländischen Hirtenzunftwesens kaum etwas bei. Das nur lose mit dem Zunftwesen verbundene ethnographische Material ist interessant.

Sergij Vilfan

Populus revisus, Beiträge zur Erforschung der Gegenwart, Tübingen, Tübinger Vereinigung für Volkskunde E. V. 1966, 187 str. (Volksleben, 14)

Stirinajsta številka revije *Volksleben* prinaša gradivo, ki bo zanimalo slehernega entologa — predavanja in poročila profesorjev, docentov in asistentov etnologije (Volkskunde) na zahodnonemških univerzah, ki so jih le-ti prebrali aprila 1966 na zborovanju v Tübingenu. Poglavitna tema predavanj in pogovorov je bilo ljudsko življenje našega časa. Vse, o čemer so tu razpravljali etnologi v razmeroma ozkem krogu, je s to publikacijo zdaj dostopno vsem, ki se zanimajo za vlogo etnologije v današnjem času in v njegovih sodobnih procesih. Sklicatelji posvetovanja — duhovni vodja je bil Herman Bausinger — so skušali poudariti programski cilj tega posvetovanja že z naslovom publikacije, ki naj bi pomenil »Revizija etnoloških raziskovalnih ciljev!« Zavestno so to zapisali kot demonstracijo proti drugim, sorodnim vedam, ki rade na veliko, toda zelo diletantsko operirajo s pojmom »ljudstvo«. Ze z naslovom samim so organizatorji želeli opozoriti, da bi tem vedam ne moglo škodovati, če bi močneje upoštevale tudi etnološke raziskave. Narobe, tudi ta posvet je pokazal, da etnologija zaradi raznolikosti svojih predmetov in metodološke pestrosti lahko prinaša pomembna dognanja v kulturi in družbenih oblikah sedanjosti in preteklosti. Sedanjosti so pri tem namerno prisodili prvo mesto.

Temeljni referat — »Historične metode in današnja raziskovanja v etnologiji« — je prebral Karl-S. Kramer. V njem je govornik jasno povedal, da ni kvalitativnih razločkov med zgodovinsko in v sedanjost usmerjeno etnologijo. Kvečjemu so kvantitativni razločki, pri teh pa ima etnologija sedanjosti večje možnosti. Naglasil je tudi metodološko pomembnost neposrednega opazovanja in spraševanja pri raziskavah problemov sedanjosti; ti dve metodi primerja namreč z delom, ki se ga da opraviti z zgodovinskimi viri in jima daje prednost, čeprav ju bo treba še podrobneje obdelati. K. Kramer meni, da problematika etnoloških raziskav sedanjosti ni predvsem v metodi, temveč v raziskovalnem predmetu.

Omeniti moramo tudi pomanjkljivost posvetovanja in tako neposredno tudi publikacije: skoraj popolnoma je izpuščeno področje materialne kulture. H. Bausinger je to pojasnil v predgovoru z izgovorom, češ, da je materialna kultura bolj doma v muzejih kot na univerzah! Po področjih pa lahko referate razdelimo v tri večje skupine.

V prvo sodijo pojavi, ki so kot tipični veljali v ljudski kulturi preteklih obdobij in se nadaljujejo še v sedanji čas. Sem sodi razprava J. Künziga — »Ljudsko-umetniški delež v letnih običajih«. Zanimivi so predvsem avtorjevi metodološki napotki za preučevanje teh običajev. Govori o skupnih krasitvah v okviru raznih novodobnih običajev ob cerkvenih praznikih v alemanskem prostoru, ki pa še niso pravi običaj, temveč le bolj paša za oči.

V drugi skupini so tradicionalni pojavi in oblike ljudske kulture in ljudskega življenja, ki so se v sedanjem času bistveno spremenili. Referatov o tej temi je bilo največ. I. Weber-Kellermann daje v svojem delu »Moda in tradicija« široko izbiro prevladujočih zgodovinskih primerov kot demonstracijo moči, ki jo imata moda in tradicija v ljudskem življenju. Zal pa se le obrobno dotakne tega problema tudi v sedanjosti, ko govori o ostankih noše v današnjem

načinu oblačenja. Rudolf Schenda obravnava v svoji pilot študiji »Množično bralno gradivo v cerkvenih pisanih virih«, kolekcijo 200 malih tiskov. Zanj so to tipičen literarno-sociološki fenomen, ki ni specifičen za sedanjí čas. Žal je tudi z etnološke plati v referatu o njem premalo povedanega, čeprav je to množično propagandno gradivo, ki se že stoletja poslužuje posvetnih metod za snubljenje, zanimivo tudi za etnologa. Tipična sodobna etnološka tema je razprava »Industrializacija in šege« Herberta Schwedta. To je plod, etnološka analiza, njegovih raziskav v 130 občinah okrožja. Tübingen in Ulen, v občinah z različnimi socialnimi strukturami. V raziskavo ni vključil mest. Rezultati njegovih raziskovanj so zanimivi, poučni in za naše razmere presenetljivi. Kmečke občine so ohranile manj tradicionalnih šeg kot industrializirane občine. V tistih krajih, ki so sprejeli novo prebivalstvo ali so se močneje usmerili k turizmu, pa so v šegah največje deformacije. S to temo se povezuje tudi razprava H. Bausingerja »H kritiki folkloristične kritike«. Ta razprava se že močno razločuje od tistega, kar je zapisal o folklorizmu Hans Moser,¹ problem pa tudi po objavi tega dela še ni docela pojasnjen. Zanimiva pa je Bausingerjeva teza, češ, da se vsi pojavi folklorizma tudi ne končajo s pojmom komercializacije ali turizma, temveč lahko tudi ti opravljajo kulturno funkcijo v ljudskem življenju. Pozitivno v razpravi je svarilo, da lahko le temeljite analize dokažejo koristnost znanstvenih raziskav tega fenomena.

V tretjo vrsto moramo šteti referate, ki obravnavajo pojave dandanašnjega ljudskega življenja, in to predvsem tiste, ki jih ne prištevamo k tradicionalnim zvrstem etnologije. To so referati o društvi in njihovih problemih, o novih pojavih, ki so se bili rodili v velkomestem in gosposkem okolju in o njihovi vsesplošni razširitvi v sedanjem času. Izmed teh moramo omeniti temeljito raziskavo Wolfganga Brücknerja o društvi in sorodnih grupacijah, ki je bila podlaga referatu »Društva in folklorizem na Južnem Hessenskem«. Razprava je zanimiva tudi za naše razmere, saj naletimo na podobne pojave tudi pri nas. Gre za vidne fenomene folklorizma, ki jih izvajajo posamezna društva in skupine ter s tem ustvarjajo in ohranjajo splošno toda izmaličeno podobo ljudske kulture. Predmet njegovih raziskav so bolj sociološki in ideološki dejavniki.

Walter Hävernick je v svojem uvodnem prispevku »Etnologija velikega mesta v praksi« razčlenil tudi sam pojem tega predmeta. Zanj je »Grosstadt Volkskunde« samo tehničen, pomožen pojem, ne pa posebna veja etnologije. Herbert Freudenthal pa je obravnaval že konkretno temo iz velemestne etnologije — »Društva v Hamburgu«. Poročal je o svoji večji raziskavi na to temo in poudaril, da se pri društvenem življenju etnološka vprašanja v ožjem smislu močno uveljavljajo, čeprav je pri delu zašel tudi na druga raziskovalna področja in se posluževal tudi nekaterih sorodnih ved: zgodovine družtev, sociologije, prava itd. Zanimiva je tudi razprava po referatih o velemestni etnologiji; zlasti še opozorilo, da moramo biti pri preučevanju mesta prav tako pozorni na njegovo »pokmetovanje« kot na »pomeščanje« dežele.

Na koncu naj omenim še zanimiv poskus Ine — Marie Greverus — »Prilagoditveni problemi tujih delavcev«. Tudi po tem referatu je bila zanimiva razprava, ki je prav tako objavljena v publikaciji. Najbolj živahno so razpravljali o odnosu med etnologijo in sociologijo, čeprav študija Greverusove sloni bolj na kulturno antropoloških kot na socioloških temeljih. Razprava je pokazala, da sodi tudi ta tematika na etnološko raziskovalno področje, saj se etnolog tu ukvarja s ljudskim življenjem, ljudsko kulturo, z odnosi med posamezniki in skupino, s pojavi in vzroki prostega časa itd. Tudi v tej razpravi je prevladalo mnenje, da je prav etnologija tista, ki lako razkrije človeka in njegovo kulturo v celoti, seveda pa sta ji lahko pri tem sociologija in psihologija v veliko oporo.

Boris Kuhar

¹ Vom Folklorismus in unserem Zeit Z. f. Vkd. 58, 1962, 177—209. in razprava: Der Folklorismus als Forschungsproblem der Volkskunde. Hess. Bl. f. Vkd. 55, 1964, 9—57.